

ผลของการพัฒนาแกนนำเยาวชนเพื่อเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่

ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

Effects of Youth Leaders Development for Strengthening New Normal Family Empowerment in High School Students

ณฐวัฒน์ ล่องทอง^{1*} และ สุวลักษณ์ อ้วนสอาด²

Nathawat Longthong^{1*} and Suwaluck Uansa-ard²

¹ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University)

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

(Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University)

บทคัดย่อ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังคงเป็นวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเยาวชน การวิจัยแบบผสมผสานที่เน้นการวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ พฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และความสามารถในการใช้โปรแกรมบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมครอบครัววิถีใหม่ของแกนนำเยาวชน 2) ศึกษาประสิทธิผลของแกนนำเยาวชนในการใช้โปรแกรมบ่มเพาะฯ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาแกนนำเยาวชน ระยะที่ 2 การทดลอง และระยะที่ 3 การติดตามผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย แกนนำเยาวชน (นักศึกษาระดับปริญญาตรี) จำนวน 43 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 400 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 200 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Repeated Measures ANOVA และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการพัฒนาแกนนำเยาวชนประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยแกนนำเยาวชนมีคะแนนเฉลี่ยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่เพิ่มขึ้น รวมถึงมีความสามารถในการถ่ายทอดกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) สำหรับผลในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพบอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลากับกลุ่มการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในทุกตัวแปร โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ทั้งในระยะหลังการทดลองทันทีและระยะติดตามผล 2 เดือน ข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันว่านักเรียนมีการปรับเปลี่ยนมุมมองและพฤติกรรมในการลดความขัดแย้งในครอบครัวได้จริง การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้แกนนำเยาวชนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อยุติความรุนแรงในครอบครัว

คำสำคัญ: แกนนำเยาวชน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ พฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ความรุนแรงในครอบครัว

ABSTRACT

Amidst the "New Normal" era, domestic violence remains a critical crisis affecting the quality of life of youth. This mixed-methods quasi-experimental research aimed to 1) develop achievement motivation in strengthening New Normal family empowerment, positive attitude towards strengthening New Normal family empowerment, New Normal family empowerment behaviors, and the ability to use the incubation program among youth leaders; and 2) examine the effectiveness of youth leaders in using the incubation program to strengthen achievement motivation in strengthening New Normal family empowerment, positive attitude towards strengthening New Normal family empowerment, and New Normal family empowerment behaviors of high school students. The research was conducted in three phases: Phase 1: Youth leader development, Phase 2: Experimentation, and Phase 3: Follow-up. Participants consisted of 43 undergraduate youth leaders and 400 high school students, divided into an experimental group and a control group with 200 students each. Data were analyzed using Repeated Measures ANOVA and content analysis. The results revealed that: 1) The youth leader development process was significantly successful ($p < .001$), with youth leaders showing increased mean scores in achievement motivation in strengthening New Normal family empowerment, positive attitude towards strengthening New Normal family empowerment, and New Normal family empowerment behaviors, along with the ability to effectively facilitate the process. 2) Regarding the student group, Repeated Measures ANOVA indicated significant interaction effects between time and experimental group at the .001 level for all variables. The experimental group exhibited significantly higher mean scores in achievement motivation in strengthening New Normal family empowerment, positive attitude towards strengthening New Normal family empowerment, and New Normal family empowerment behaviors compared to the control group ($p < .05$) at both the immediate post-test and the 2-month follow-up. Qualitative data confirmed that students practically shifted their perspectives and behaviors to reduce family conflicts. This study indicates that utilizing youth leaders as change agents is an effective mechanism for building social immunity to end domestic violence.

KEYWORDS: Youth Leaders, Achievement Motivation in Strengthening New Normal Family Empowerment, Positive Attitude towards Strengthening New Normal Family Empowerment, New Normal Family Empowerment Behaviors, Domestic Violence

**Corresponding author, E-mail: nathawat.l@cmu.ac.th Tel. 053-943232*

Received: 21 January 2026 /Revised: 6 April 2026 /Accepted: 8 May 2026 /Published online: 24 August 2026

บทนำ

ท่ามกลางวิถีใหม่ (New Normal) สถาบันครอบครัวไทยเผชิญวิกฤตความรุนแรงที่มีแนวโน้มสูงขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นด้านเศรษฐกิจ การใช้สารเสพติด และสัมพันธภาพที่เปราะบาง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาวะของเยาวชนไทยตามรายงานสถานการณ์ปี 2568 รัฐบาลไทยจึงให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022) ที่มุ่งตวงจรรอบและพัฒนายุทธศาสตร์การเสริมสร้างครอบครัวในทุกระดับ การขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางจิตวิทยาที่เป็นระบบเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ยั่งยืนให้แก่เยาวชน

จากการศึกษาวิจัยในระยะที่ผ่านมา เรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุทางจิตลักษณะและสถานการณ์ของพฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ได้ความรุนแรงของเยาวชนไทย โดย Uansa-ard et al. (2024) พบองค์ความรู้สำคัญว่า การที่เยาวชนจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการลดความรุนแรงและสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตลักษณะ (Psychological Traits) และสถานการณ์ (Situational Factors) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเจตคติที่ดี (Attitude) และ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Need for Achievement) ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ซึ่งเป็นตัวแปรทำนายสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมพึงประสงค์ของเยาวชน ผลการวิจัยดังกล่าวได้นำไปสู่การต่อยอดในระยะที่ 2 ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ (Uansa-ard et al., 2024) ซึ่งได้พัฒนานวัตกรรมคือ โปรแกรมบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมครอบครัววิถีใหม่ที่ผสมผสานทั้งการพัฒนาจิตใจและการฝึกทักษะเข้าด้วยกัน

ผลการศึกษาเชิงประจักษ์จากการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติและระดับชาติ โดย Chotratanakamol et al. (2024) และ Longthong et al. (2025) ได้ยืนยันตรงกันว่า โปรแกรมการบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะ มีประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มเยาวชนที่ได้รับการบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะ มีพฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทัศนคติทางบวกสูงกว่ากลุ่มอื่น ทั้งในระยะหลังการทดลองทันทีและระยะติดตามผล 3 เดือน นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ของ Chotratanakamol et al. (2024) ยังยืนยันตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ว่า สภาวะทางจิตวิทยา (Psychological States) ซึ่งประกอบด้วยเจตคติ แรงจูงใจ และความตั้งใจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงสูงสุดต่อพฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืนต้องเกิดจากการปลูกฝังคุณลักษณะภายในควบคู่กับทักษะการปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญของงานวิจัยที่ผ่านมาคือ การดำเนินการบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะยังคงพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญหรือคณะผู้วิจัยเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการขยายผลไปสู่เยาวชนจำนวนมากในวงกว้างและการสร้างที่ยั่งยืนในระยะยาว งานวิจัยนี้จึงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาต่อยอด โดยการเปลี่ยนผ่านบทบาทจากการที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้บ่มเพาะ มาสู่การสร้างแกนนำเยาวชน ให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการถ่ายทอดกระบวนการบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะไปสู่เพื่อนเยาวชนหรือรุ่นน้องในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งตามที่ Longthong et al. (2025) ได้ระบุไว้ว่าช่วงวัยดังกล่าวเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากปัญหาสังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่มุ่งเน้นให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม และใช้กระบวนการกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งมักมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ดี

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาศักยภาพนักศึกษาระดับปริญญาตรีให้เป็นแกนนำเยาวชนที่มีทักษะวิทยาการเพื่อขยายผลโปรแกรมบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะเพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมครอบครัววิถีใหม่สู่ระดับมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยได้บูรณาการฐานความเชื่อทางทฤษฎีเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านนวัตกรรมที่ผสมผสาน ซาเทียร์โมเดล (Satir Model) เพื่อปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ผ่านความเห็นอกเห็นใจ ร่วมกับการบำบัดทางความคิดและพฤติกรรม (CBT) เพื่อสร้างการรู้เท่าทันความคิดและจัดการอารมณ์ และ จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทัศนคติเชิงบวก ภายใต้กระบวนการ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้แกนนำเยาวชนสามารถถ่ายทอดกลไกทางจิตวิทยาตามกรอบ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ไปสู่นักเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ พฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และความสามารถในการใช้โปรแกรมบ่มเพาะฯ ของแกนนำเยาวชน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของแกนนำเยาวชนในการใช้โปรแกรมบ่มเพาะฯ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และพฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ หมายถึง ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางจิตใจและพฤติกรรมภายนอกเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ประกอบด้วย

การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ คือ การมีสภาวะทางจิตวิทยาที่เข้มแข็งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัว และ ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอก คือ การแสดงออกที่นำไปสู่การลดความขัดแย้งและสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว คือ พฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่

2. แกนนำเยาวชน หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีจิตอาสา ผ่านการคัดเลือกและเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพ 3 ระยะ ได้แก่ การบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะ การฝึกอบรมทักษะการเป็นวิทยากรกลุ่ม และการทดลองปฏิบัติงานจริง จนมีความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมบ่มเพาะพฤติกรรมเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย และได้รับการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่

4. โปรแกรมบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะเพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมครอบครัววิถีใหม่ หมายถึง นวัตกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก ซาเทียร์โมเดล (Satir Model) และการบำบัดทางความคิดและพฤติกรรม (CBT) เพื่อพัฒนาจิตลักษณะด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทัศนคติทางบวก ควบคู่กับการฝึกทักษะการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่

5. พฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติตนของเยาวชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) พฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันในตน ได้แก่ การมีสติในการใช้สื่อออนไลน์ การมองโลกในแง่ดี 2) พฤติกรรมการป้องกันและหลีกเลี่ยงความรุนแรงในครอบครัว ทั้งทางกาย วาจา และอารมณ์ และ 3) พฤติกรรมการจัดการปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ได้แก่ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี

6. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ หมายถึง ความมุ่งมั่นหรือความปรารถนาของเยาวชนที่จะกระทำการสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วง โดยเฉพาะความพยายามในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

7. ทศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในตนเองของเยาวชนเกี่ยวกับความรัก ความเอาใจใส่ การมีชีวิตที่เป็นแบบอย่าง การติดตามและช่วยเหลือที่เหมาะสม มีความอบอุ่นและปลอดภัยภายใต้การดำเนินชีวิตวิถีใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) ด้านการเห็นประโยชน์และโทษ (ดี/ไม่ดี) 2) ด้านความชอบหรือไม่ชอบ และ 3) ด้านความพร้อมที่จะปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยกรอบแนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ของ Endler และ Magnusson (1977) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะภายในของบุคคลและสถานการณ์ภายนอก ร่วมกับแนวคิดทางจิตวิทยา ได้แก่ การบำบัดครอบครัวตามแนวซาเทียร์ (Satir Model) การบำบัดทางความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Therapy: CBT) และจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) โดยงานวิจัยนี้เป็นการนำโปรแกรมบ่มเพาะฯ ที่ได้รับการพัฒนาและพิสูจน์ประสิทธิภาพไว้แล้วจากงานวิจัยระยะก่อนหน้า (Uansa-ard et al., 2024) มาประยุกต์ใช้ เพื่อต่อยอดผ่านรูปแบบการฝึกอบรมวิทยากร (Train the Trainer) โดยเปลี่ยนผ่านบทบาทจากผู้เชี่ยวชาญสู่การสร้างแกนนำเยาวชน (Youth Leaders) ให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

กรอบแนวคิดกำหนดให้ กระบวนการพัฒนาและการนำโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไปใช้โดยแกนนำเยาวชน ทำหน้าที่เป็นตัวแปรจัดกระทำ (Independent Variable) โดยมีกลไกการทำงานแบ่งเป็น 2 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาแกนนำเยาวชน แกนนำเยาวชนได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบผ่าน 3 ระยะ ได้แก่ 1) การเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ ในฐานะผู้เรียนรู้ (10 ชั่วโมง) เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา อารมณ์ และทักษะของตนเอง 2) การฝึกอบรมหลักสูตรป็นผู้นำพลังครอบครัว (12 ชั่วโมง) เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรกลุ่ม (Facilitation Skills) เช่น ทักษะการฟังและการสื่อสาร และ 3) การทดลองปฏิบัติงานจริง (The Power of Practice) ภายใต้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชี่ยวชาญก่อนลงพื้นที่จริง

2. กลไกการนำโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไปใช้กับนักเรียน เมื่อแกนนำเยาวชนได้รับการพัฒนาแล้ว จะนำโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไปจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (กลุ่มทดลอง) โดยอาศัยกลไกการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) และการเรียนรู้แบบเพื่อนสอนเพื่อน (Peer-to-Peer Learning) ซึ่งความใกล้ชิดทางช่วงวัยจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดการต่อต้าน และเปิดโอกาสให้แกนนำทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางบวก (Role Model) ทำให้นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาและอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการดังกล่าวคาดว่าจะส่งผลโดยตรงต่อ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) 3 ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ คือ 1) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่สูงขึ้น และ 2) มีทัศนคติทางบวกในการ

เสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่สูงขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอก คือ 3) มีพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ที่เพิ่มขึ้น โดยครอบคลุม 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ พฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันในตน พฤติกรรมการป้องกันและหลีกเลี่ยงความรุนแรงในครอบครัว และพฤติกรรมการจัดการปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเน้นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Design) เป็นหลัก ใช้แบบแผนการทดลองแบบมีกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้มาจากการสุ่ม แต่มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลองพร้อมระยะติดตามผล (Non-Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design with Follow-up) โดยผสานวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แบบอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) เพื่อนำข้อมูลเชิงลึกมาช่วยอธิบายผลทางสถิติ โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 แกนนำเยาวชน ประชากรคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีจิตอาสาและกำลังศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน (เช่น จิตวิทยา ครุศาสตร์ สังคมสงเคราะห์) โดยกระบวนการคัดเลือกเริ่มจากการเปิดรับสมัครทางออนไลน์ มีผู้สนใจสมัคร 68 คน ผ่านการคัดกรองคุณสมบัติและเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพครบทุกระยะจนได้แกนนำเยาวชน จำนวน 43 คน (คิดเป็นอัตราความสำเร็จร้อยละ 63.2)

กลุ่มที่ 2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power (Effect size = 0.19, Power = 0.80) ได้จำนวนขั้นต่ำ 306 คน แต่เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลรวมทั้งสิ้น 400 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 8 แห่ง (แห่งละ 50 คน) โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในระดับโรงเรียนเพื่อจัดสรรกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 200 คน (4 โรงเรียน) ที่เข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ โดยมีแกนนำเยาวชนเป็นวิทยากร และ กลุ่มควบคุม 200 คน (4 โรงเรียน) ที่เรียนตามปกติในช่วงเวลาเดียวกัน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือประสานงานและประชาสัมพันธ์ขออนุญาตโรงเรียน ชี้แจงรายละเอียดให้ครูช่วยประชาสัมพันธ์ รวมถึงการติดโปสเตอร์และเข้าไปบรรยายแนะนำโครงการในห้องเรียน เปิดรับนักเรียนด้วยความสมัครใจ โดยส่งใบสมัครผ่านครูแนะแนว ระบบออนไลน์ (Google Form) หรือสมัครกับหัวหน้าโครงการโดยตรง หลังจากนั้นการขอความยินยอม (Consent) ให้นักเรียนและผู้ปกครองรับทราบรายละเอียดโครงการ และต้องลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัยเป็นลายลักษณ์อักษร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ ดังนี้

2.1 โปรแกรมบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะเพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมครอบครัววิถีใหม่ (สำหรับนักเรียน 10 ชั่วโมง อบรมครั้งละ 5 ชั่วโมง จำนวน 2 วัน ห่างกัน 1 สัปดาห์) บูรณาการแนวคิดซาเทียร์โมเดลและการบำบัดทางความคิดและพฤติกรรม (CBT) แบ่งเป็น 8 กิจกรรมย่อย (กิจกรรมละ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (IOC = 0.89) และได้นำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มเยาวชน 20 คน เพื่อปรับปรุงภาษาและเวลา ก่อนนำไปทดลองใช้หาประสิทธิภาพจริง (Pilot Study) กับนักเรียนกลุ่มนักร้อง 60 คน

2.2 โปรแกรมฝึกอบรมวิทยากรกลุ่ม (สำหรับแกนนำเยาวชน 12 ชั่วโมง อบรมครั้งละ 6 ชั่วโมง จำนวน 2 วัน) หลักสูตรปั้นผู้นำพลังครอบครัว เพื่อพัฒนาทักษะวิทยากร การสื่อสารเชิงบวก (I-Message, Sandwich Technique) และการสะท้อนคิด แบ่งเป็น 4 กิจกรรมหลัก (กิจกรรมละ 3 ชั่วโมง) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (IOC = 0.87) และฝึกปฏิบัติผ่านสถานการณ์จำลอง

2.3 แบบวัดตัวแปรจิตลักษณะและพฤติกรรม เป็นแบบประเมินตนเองชนิดมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และ ทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 100

คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าระหว่าง .710 - .847 ประกอบด้วย

1. แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (12 ข้อ) ตัวอย่างคำถาม เช่น "ฉันมุ่งมั่นว่าจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว"
2. แบบวัดทัศนคติทางบวก (15 ข้อ) ตัวอย่างคำถาม เช่น "ฉันเชื่อว่าทุกคนในครอบครัวมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดี"
3. แบบวัดพฤติกรรม (43 ข้อ) ตัวอย่างคำถาม เช่น "เมื่อเกิดปัญหา ฉันพยายามทำทุกอย่างด้วยตนเอง เพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น"

2.4 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก

4. สำหรับกลุ่มแกนนำเยาวชน เช่น "หลังจากเป็นวิทยากรกลุ่ม น้องๆ เห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรของตนเอง และมีวิธีการรับมือกับความท้าทายอย่างไร"
5. สำหรับกลุ่มนักเรียน เช่น "น้องๆ ได้นำทักษะการสื่อสารที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัวอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่าง"

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาแกนนำเยาวชน แกนนำเยาวชน 43 คน เข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะ (10 ชั่วโมง) ในฐานะผู้เรียนรู้ และเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมวิทยากร (12 ชั่วโมง) จากนั้นทดลองปฏิบัติงานจริง (Pilot Study) ในฐานะวิทยากรกับนักเรียนกลุ่มนาร่อง 60 คน ภายใต้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ของทีมวิจัยเพื่อสร้างความมั่นใจ

ระยะที่ 2 การทดลอง (Experimentation)

ขึ้นก่อนการทดลอง (Pretest) กลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คน ทำแบบประเมินพร้อมกันที่โรงเรียนของตนเองภายใต้การกำกับของทีมนักวิจัย

ขึ้นการทดลอง กลุ่มทดลอง 200 คน เข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะ 10 ชั่วโมง โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 10-12 คน มีแกนนำเยาวชนจำนวน 2-3 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรประจำกลุ่มย่อย ควบคุมและกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ ภายใต้การนิเทศของทีมนักวิจัยหลัก

ขึ้นหลังการทดลอง (Posttest) เก็บข้อมูลด้วยแบบวัดซ้ำทันทีเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

ระยะที่ 3 การติดตามผล (Follow-up) ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบวัดอีกครั้งหลังจากสิ้นสุดการทดลอง 2 เดือน กับนักเรียนทั้ง 400 คน เพื่อประเมินความคงทนของพฤติกรรม พร้อมทั้งรับสมัครนักเรียนกลุ่มทดลองที่สนใจในการให้ข้อมูลมีจำนวน 98 คน และแกนนำเยาวชนที่สนใจ จำนวน 25 คน เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มละ 6-8 คน เพื่อถอดบทเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) บรรยายลักษณะข้อมูล ใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาภายในกลุ่มแกนนำเยาวชนและกลุ่มนาร่อง และใช้สถิติ Repeated Measures ANOVA เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงเวลาต่างๆ (ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการถอดเทปสนทนากลุ่มและบันทึกสะท้อนการเรียนรู้ จัดหมวดหมู่ประเด็น (Themes) เพื่อนำมาอธิบายสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ

5. จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะผู้วิจัยได้ทำการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้รับการอนุมัติการรับรองจริยธรรมการวิจัย รหัสโครงการวิจัย 2567/205

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ผลการพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน และ ส่วนที่ 2 ผลของโปรแกรมบ่มเพาะฯ ต่อนักเรียนมัธยมศึกษา รายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วนคือ

- 1.1 ผลการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ (10 ชั่วโมง) ในฐานะผู้เรียนรู้
- 1.2 ผลการพัฒนาแกนนำเยาวชนจากการฝึกอบรมทักษะการเป็นวิทยากรกลุ่ม (12 ชั่วโมง) (12 ชั่วโมง)
- 1.3 ผลการทดลองปฏิบัติงานจริง (Pilot Study) ในฐานะวิทยากรกับนักเรียนกลุ่มนำร่อง 60 คน
- 1.4 ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะหลังจากการทดลองปฏิบัติงานจริง (Pilot Study) ภายใต้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ของทีมวิจัยเพื่อสร้างความมั่นใจ

1.1 ผลการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ (10 ชั่วโมง) ของแกนนำเยาวชนในฐานะผู้เรียนรู้ รายงานดังตารางที่ 1

Table 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ทักษะคิดทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ก่อนและหลังการบ่มเพาะฯ (10 ชั่วโมง) ในฐานะผู้เรียนรู้ (n = 43)

ตัวแปร	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p-value
	M	S.D.	M	S.D.		
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	4.68	0.48	5.08	0.52	7.03	<.001
ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	4.59	0.47	4.93	0.50	5.15	<.001
พฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	4.54	0.47	4.89	0.50	5.49	<.001

* p < .001

จากตาราง 1 พบว่า ผลการพัฒนาแกนนำเยาวชนพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ แกนนำเยาวชนมีคะแนนเฉลี่ยในทุกตัวแปรสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยตัวแปรที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงที่สุดคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ (t = 7.03, p < .001) รองลงมาคือพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ตามลำดับ

1.2 ผลการพัฒนาแกนนำเยาวชนจากการฝึกอบรมทักษะการเป็นวิทยากรกลุ่ม (12 ชั่วโมง)

วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินผลในระยะนี้มุ่งเน้นการประเมินพัฒนาการเชิงลึกของแกนนำเยาวชน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) 2 ส่วนหลัก ได้แก่ บันทึกสะท้อนการเรียนรู้ (Learning Reflection) ให้แกนนำเยาวชนเขียนบันทึกสะท้อนความคิด ความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้หลังจากการอบรมในแต่ละวัน เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างความคิดและการตระหนักรู้ในตนเอง และใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) หลังจากทีแกนนำเข้าร่วมการฝึกอบรมทักษะการเป็นวิทยากรกลุ่ม โดยใช้แนวคำถามแบบ

ปลายเปิดเพื่อเจาะลึกถึงประสบการณ์ ความท้าทาย และพัฒนาการที่เกิดขึ้นข้อมูลที่ได้ถูกนำมาถอดเทปแบบคำต่อคำ (Verbatim) และวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ประเด็นสำคัญ (Themes)

ผลการพัฒนาแกนนำเยาวชน หลังจากผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร "ปั้นผู้นำพลังครอบครัว" (12 ชั่วโมง) ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบพัฒนาการที่สำคัญของแกนนำเยาวชน ดังนี้

1. ทักษะการฟังและการสื่อสารเชิงลึก (Active Listening) แกนนำเยาวชนได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การสะท้อนความรู้สึก และการถอดความ ซึ่งทักษะเหล่านี้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ กล้าเปิดใจ ตลอดจนสามารถใช้เทคนิคการสื่อสารเชิงบวก เช่น I-Message และ Sandwich Technique ได้อย่างเหมาะสม ดังตัวอย่าง

"การได้ฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในห้องเรียน ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างการสื่อสารแบบเดิมกับการสื่อสารเชิงบวก และทำให้มั่นใจว่าเราสามารถนำไปใช้ได้จริง"

2. ทักษะการบริหารจัดการกลุ่มและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitation Skills) แกนนำเยาวชนสามารถจัดการกลุ่ม สร้างปฏิสัมพันธ์ และใช้เทคนิคที่หลากหลาย (เช่น การระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ และกรณีศึกษา) เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถจัดการกับพลวัตของกลุ่ม เช่น การดึงความสนใจ หรือการจัดการความคิดเห็นที่แตกต่างในกลุ่ม ดังตัวอย่าง

"ทีมพวกเราทำได้ดีมากพอสมควรในการฝึก เท่าที่หนูคิดว่ามันทำได้ตอนนั้น ทั้งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและเรื่องต่างๆ"

3. ทักษะการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สามารถสร้างสภาพแวดล้อมทางจิตใจที่เป็นมิตร ลดความเครียดหรือความกังวลของผู้เข้าร่วมด้วยเทคนิคคลายพฤติกรรมและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ดังตัวอย่าง

"การฝึกทำให้เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่นที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม จะช่วยให้สามารถให้การสนับสนุนทางจิตใจกับน้องๆ ได้ โดยเฉพาะกิจกรรมขอบคุณ"

4. ทักษะด้านความเข้าใจเนื้อหาและการประยุกต์ใช้ แกนนำเยาวชนมีความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหาการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอ การเล่าเรื่อง รวมถึงการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมและเข้าใจง่ายสำหรับระดับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังตัวอย่าง

"หลังจากอบรมการเป็นวิทยากร ได้เข้าใจมากขึ้นว่า เมื่อเราเริ่มเปลี่ยนแปลงตัวเอง แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย ก็สามารถส่งผลให้คนในครอบครัวเปลี่ยนแปลงตามได้"

5. การเสริมสร้างความมั่นใจและการรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้า (Self-efficacy) การเปิดโอกาสให้แกนนำได้ฝึกปฏิบัติจริงในสถานการณ์จำลอง (Simulation) ร่วมกับการได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ช่วยลดความกังวลในการพูดต่อหน้าสาธารณะลงอย่างมาก ทำให้แกนนำเยาวชนมีความมั่นใจและพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดเมื่อต้องลงพื้นที่จริง ดังตัวอย่าง

"หลังจากอบรมการเป็นวิทยากร ได้ทำจริงๆ ก็ทำหายดี และทำออกมาได้ดีเหมือนกัน ตามที่คาดหวังไว้ เมื่อทีมพี่ๆ ให้ข้อมูลเลยมั่นใจมากขึ้นว่าตอนไปทำจริงจะทำได้"

1.3 ผลการทดลองปฏิบัติงานจริง (Pilot Study) ในฐานะวิทยากรกับนักเรียนกลุ่มนาร่อง 60 คน

ผลการทดลองปฏิบัติจริงภายใต้การนิเทศ ระเบียบนี้เป็นการนำความรู้และทักษะสู่การปฏิบัติจริง โดยแกนนำเยาวชนได้ทดลองทำหน้าที่วิทยากรกับกลุ่มนักเรียนนาร่อง จำนวน 60 คน ภายใต้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) จากทีมวิจัยที่ให้คำแนะนำและสนับสนุน ผลลัพธ์คือของการพัฒนาแกนนำเยาวชนสะท้อนผ่านผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม

บ่มเพาะจิตลักษณะ โดยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านแรงจูงใจ ทักษะคิด และพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) รายละเอียดในตาราง 2

Table 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังกรอบครีวี่ใหม่ ทักษะคิดทางบวกในการเสริมสร้างพลังกรอบครีวี่ใหม่ และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังกรอบครีวี่ใหม่ ของนักเรียนมัธยมนำร่อง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ โดยวิทยากรที่เป็นแกนนำเยาวชน ($n = 60$)

ตัวแปร	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p-value
	M	S.D.	M	S.D.		
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ใน การเสริมสร้างพลัง กรอบครีวี่ใหม่	4.67	0.44	5.44	0.47	17.26	<.001
ทักษะคิดทางบวกในการ เสริมสร้างพลัง กรอบครีวี่ใหม่	4.96	0.51	5.26	0.47	6.19	<.001
พฤติกรรมการเสริมสร้าง พลังกรอบครีวี่ใหม่	4.31	0.36	4.64	0.51	7.01	<.001

* $p < .001$

1.4 ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะหลังจากการทดลองปฏิบัติงานจริง (Pilot Study) ภายใต้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ของทีมวิจัยเพื่อสร้างความมั่นใจ

นอกจากนี้ หลังจากการจัดโปรแกรมบ่มเพาะฯ ได้สนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสรุปประเด็นการกลุ่มแกนนำเยาวชน ผลสะท้อนจากกลุ่มแกนนำเยาวชน พบว่า ส่วนใหญ่ได้ประสบการณ์การเรียนรู้เชิงประจักษ์จากการลงมือปฏิบัติจริง ช่วยให้ตนเองได้เผชิญกับความท้าทายจริง เช่น ปัญหาอุปสรรคขัดข้อง การควบคุมเวลา และการรับมือกับปฏิกิริยาของนักเรียนมัธยม ซึ่งเปลี่ยนอุปสรรคเหล่านี้ให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า พบประสิทธิผลของการทำงานเป็นทีม ผลสะท้อนพบว่า การให้คำแนะนำจากพี่เลี้ยง และการทำงานเป็นทีม เป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยลดความกดดันและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดโปรแกรมบ่มเพาะฯ สามารถยกตัวอย่างคำพูด ที่สะท้อนถึงประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. การเผชิญความท้าทายจริงและปัญหาอุปสรรคขัดข้อง (การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า) แกนนำเยาวชนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น ความไม่พร้อมของสถานที่และอุปกรณ์

"วันนั้นไม่มีอะไรเป็นใจตั้งแต่เช้าเพราะเดินทางไกลมาก... แล้วพอถึงห้อง ก็ไม่มีอุปกรณ์ที่พร้อมขนาดนั้นก็ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า"

"ตอนเช้าก็มีปัญหาอีกว่าเครื่องเสียงใช้ไม่ได้ พวกหนูเลยไม่ได้เปิดเพลงอะไรเลย"

2. การควบคุมเวลา (Time Management) ประสบการณ์หน้างานทำให้แกนนำได้เรียนรู้ข้อผิดพลาดเรื่องการบริหารเวลา เพื่อนำไปปรับปรุงในครั้งต่อไป

"พวกหนูลืมดูเวลาด้วย เราไม่รู้ว่ตอนนี้นั้นถึงเวลาเบรคแล้ว"

3. ประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม (Teamwork) การทำงานร่วมกัน ทำให้กิจกรรมดำเนินต่อไปได้

"พวกเราทำได้ดีมากพอสมควร เท่าที่หนูคิดว่ามันทำได้ตอนนั้น ทั้งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและเรื่องต่างๆ"

"ดีที่เพื่อนบางคนพกไอแพดไปก็เลยใช้ได้" (สะท้อนถึงการแก้ปัญหาเครื่องเสียงหรืออุปกรณ์ร่วมกันในทีม)

4. การให้คำแนะนำและสนับสนุนจากระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ระบบพี่เลี้ยงช่วยลดความกดดันและสร้างความอุ่นใจให้กับแกนนำเยาวชนเมื่อเกิดข้อผิดพลาด

"วันนั้นมีพี่ๆ คอยซัพพอร์ต ถ้าเพื่อนหรือเราตกหล่นข้อมูลตรงไหนหรืออธิบายไม่ได้ เขาก็เข้ามาช่วยซัพพอร์ต"

5. การเปลี่ยนอุปสรรคเป็นความท้าทายและการสร้างความมั่นใจ แม้จะมีความตื่นเต้นและอุปสรรค แต่เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง แกนนำเยาวชนก็เกิดความภาคภูมิใจและมั่นใจในศักยภาพของตนเอง

"ตื่นเต้นมาก ไม่เคยทำหน้าที่ตรงนี้มาก่อน อาจจัดกิจกรรมเด็กบ้างแต่ถ้าเป็นวิทยากรยังไม่เคย"

"พอได้ทำจริงๆ ก็ท้าทายดี และทำออกมาได้ดีเหมือนกัน ตามที่คาดหวังไว้"

หลังจากที่แกนนำเยาวชนได้รับการบ่มเพาะและฝึกฝนทักษะจนผ่านเกณฑ์การประเมินแล้ว แกนนำเยาวชนกลุ่มนี้ได้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรกลุ่มเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะแก่กลุ่มเป้าหมายจริง ซึ่งผลลัพธ์จากการดำเนินการดังกล่าว นำมาสู่การประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมบ่มเพาะฯ ในส่วนที่ 2

ส่วนที่ 2 ผลของโปรแกรมบ่มเพาะฯ ต่อนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการเสริมสร้างพฤติกรรมครอบครัววิถีใหม่ของแกนนำเยาวชนแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการวัดผล 3 ระยะ คือ ก่อนการทดลอง (Pretest) หลังการทดลองทันที (Posttest) และติดตามผล 2 เดือน (Follow-up) แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วนคือ

- 2.1 ข้อมูลพื้นฐานและการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น
- 2.2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- 2.3 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ (Post-hoc Comparison)
- 2.4 ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2.1 ข้อมูลพื้นฐานและการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลอง (Experimental Group) จำนวน 200 คน ประกอบด้วยนักเรียนหญิง 136 คน (ร้อยละ 68) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา รองลงมาคือ อาศัยกับผู้อื่นและอยู่คนเดียวตามลำพัง ในด้านต้นแบบการดำเนินชีวิต นักเรียนกลุ่มนี้ยึดถือบุคคลอื่นเป็นต้นแบบมากกว่าบิดามารดา และเมื่อมีปัญหาไม่สบายใจ ส่วนใหญ่เลือกที่จะปรึกษาบิดามารดา ในมิติของครอบครัว ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และมีการสื่อสารในครอบครัวแบบใช้เหตุผล อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนเกือบทั้งหมดในกลุ่มนี้เคยได้รับการลงโทษแบบใช้ความรุนแรง ส่วน กลุ่มควบคุม (Control Group) จำนวน 200 คน กลุ่มนี้ประกอบด้วยนักเรียนหญิง 116 คน (ร้อยละ 58) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา และมีบุคคลอื่นเป็นต้นแบบเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง แต่ในด้านการขอคำปรึกษาพบสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันระหว่างการปรึกษากับบิดามารดากับการปรึกษาบุคคลอื่น ในมิติของครอบครัว มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มทดลองคือส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และมีการสื่อสารแบบใช้เหตุผล แต่เกือบทั้งหมดยังคงได้รับการลงโทษแบบใช้ความรุนแรง

Table 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองและควบคุมในระยะก่อน หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 2 เดือน

ตัวแปร	ก่อนการเข้าร่วม		หลังการเข้าร่วม		ระยะติดตามผล 2 เดือน	
	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)		ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)		ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	
	กลุ่มทดลอง (n=200)	กลุ่มควบคุม (n=200)	กลุ่มทดลอง (n=200)	กลุ่มควบคุม (n=200)	กลุ่มทดลอง (n=200)	กลุ่มควบคุม (n=200)
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการ เสริมสร้างพลังครอบครัว	5.008 (0.424)	4.855 (0.569)	5.295 (0.439)	4.945 (0.538)	5.258 (0.407)	4.985 (0.574)
ทัศนคติทางบวกในการ เสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	4.793 (0.536)	4.557 (0.808)	5.080 (0.524)	4.591 (0.689)	5.025 (0.496)	4.606 (0.661)
พฤติกรรมการเสริมสร้างพลัง ครอบครัววิถีใหม่	4.509 (0.426)	4.435 (0.748)	4.900 (0.466)	4.480 (0.599)	4.799 (0.450)	4.456 (0.581)

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทุกตัวแปรเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไปสู่ช่วงหลังการเข้าร่วม โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 5.008 เป็น 5.295 ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่เพิ่มขึ้นจาก 4.793 เป็น 5.080 และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่เพิ่มขึ้นจาก 4.509 เป็น 4.900 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นสูงสุด ในระยะติดตามผล 2 เดือน คะแนนทุกตัวแปรยังคงสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ โดยค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ลดลงเล็กน้อยจากช่วงหลังการเข้าร่วม (จาก 4.900 เป็น 4.799) ขณะที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัวและทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่คงตัวอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของทุกตัวแปรเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยตลอด 3 ช่วงเวลา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.855–4.985 ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ อยู่ในช่วง 4.557–4.606 และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ อยู่ในช่วง 4.435–4.480 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีขนาดเล็กมากและไม่มีทิศทางที่ชัดเจน บ่งชี้ว่าในกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมบ่มเพาะฯ คะแนนตัวแปรทั้งสามไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งยืนยันว่าการเปลี่ยนแปลงที่พบในกลุ่มทดลองเป็นผลจากโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไม่ใช่ผลจากการเจริญเติบโตตามวัย (Maturation Effect) หรือปัจจัยภายนอกอื่น

เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมบ่มเพาะฯ โดยแกนนำเยาวชน ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 3 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทัศนคติทางบวก และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ (n = 200) และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ (n = 200) โดยทำการวัดผลใน 3 ระยะเวลา คือ ระยะก่อนการทดลอง (Pretest) ระยะหลังการทดลองทันที (Posttest) และระยะติดตามผล 2 เดือน (Follow-up) ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA)

ก่อนการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วยสถิติ Mauchly's Test of Sphericity พบว่า ข้อมูลของตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทัศนคติทางบวก และพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ มีค่านัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งแสดงว่ามีการละเมิดข้อตกลงเรื่องความเท่ากันของความแปรปรวนของผลต่างระหว่างคู่ (Sphericity)

ผู้วิจัยจึงใช้ค่าปรับแก้แบบกรีนเฮาส์-ไกสเซอร์ (Greenhouse-Geisser correction) ในการแปลผลค่าสถิติ F เพื่อลดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 (Type I error)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลหลักและอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

Table 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัว	SS	df	MS	F	p	η^2p	Power	Sig.
ระหว่างกลุ่ม								
กลุ่ม	6.685	1	6.685	13.213	<.001	.032	.952	***
ความคลาดเคลื่อน	201.357	398	0.506					
ภายในกลุ่ม								
เวลา	9.526	2	4.763	13.388	<.001	.033	.998	***
เวลา × กลุ่ม	1.969	2	0.985	2.767	.063	.007	.546	†
ความคลาดเคลื่อน	283.192	796	0.356					

*** $p < .001$

จากตาราง 4 พบอิทธิพลหลักของกลุ่มการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(1, 398) = 13.213, p < .001, \eta^2p = .032$] แสดงว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาทุกช่วงเวลา นอกจากนี้พบอิทธิพลหลักของช่วงเวลา [$F(2, 796) = 13.388, p < .001, \eta^2p = .033$] บ่งชี้ว่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของทั้งสองกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาและกลุ่มการทดลองไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(2, 796) = 2.767, p = .063, \eta^2p = .007$] บ่งชี้ว่าแบบแผนการเปลี่ยนแปลงตามเวลาของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดย Observed Power = .952 ยืนยันว่าขนาดตัวอย่างมีอำนาจการทดสอบเพียงพอ

Table 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	SS	df	MS	F	p	η^2p	Power	Sig.
ระหว่างกลุ่ม								
กลุ่ม	14.568	1	14.568	17.208	<.001	.041	.985	***
ความคลาดเคลื่อน	336.941	398	0.847					
ภายในกลุ่ม								
เวลา	6.083	2	3.042	5.236	.005	.013	.832	**
เวลา × กลุ่ม	3.397	2	1.699	2.924	.054	.007	.571	†

ความคลาดเคลื่อน

462.367 796 0.581

*** $p < .001$, ** $p < .01$

จากตาราง 5 พบอิทธิพลหลักของกลุ่มการทดลอง [$F(1, 398) = 17.208, p < .001, \eta^2p = .041$] ซึ่งเป็น η^2p สูงสุดในบรรดา 3 ตัวแปร แสดงถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มในด้านทัศนคติทางบวกฯ พบอิทธิพลหลักของช่วงเวลา [$F(2, 796) = 5.236, p = .005, \eta^2p = .013$] บ่งชี้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ Time x Group มีค่า $p = .054$ ซึ่งอยู่ที่ระดับแนวโน้มนิ่งชี้ว่าแบบแผนการเปลี่ยนแปลงของทั้งสองกลุ่มอาจมีความแตกต่างกัน แต่ไม่ถึงเกณฑ์นัยสำคัญที่ $\alpha = .05$

Table 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	SS	df	MS	F	p	η^2p	Power	Sig.
ระหว่างกลุ่ม								
กลุ่ม	7.766	1	7.766	11.842	<.001	.029	.930	***
ความคลาดเคลื่อน	261.001	398	0.656					
ภายในกลุ่ม								
เวลา	10.044	2	5.022	11.331	<.001	.028	.993	***
เวลา x กลุ่ม	6.590	2	3.295	7.434	<.001	.018	.941	***
ความคลาดเคลื่อน	352.789	796	0.443					

*** $p < .001$

จากตาราง 6 พบอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาและกลุ่มการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(2, 796) = 7.434, p < .001, \eta^2p = .018, \text{Power} = .941$] ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่โดดเด่นที่สุดในบรรดาตัวแปรทั้งสาม เนื่องจากอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญนี้บ่งชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ตามช่วงเวลาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีแบบแผนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้พบอิทธิพลหลักของกลุ่มการทดลอง [$F(1, 398) = 11.842, p < .001, \eta^2p = .029$] และอิทธิพลหลักของช่วงเวลา [$F(2, 796) = 11.331, p < .001, \eta^2p = .028$] อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ (Post-hoc Comparison)

เนื่องจากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA) ในตารางก่อนหน้า พบว่ามีอิทธิพลหลักของเวลา (Main effect of time) และอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลากับกลุ่มการทดลอง (Time x Group Interaction) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งค่าสถิติ F จากการทดสอบดังกล่าวเพียงแค่งชี้ว่ามีความแตกต่างของคะแนนเกิดขึ้นในระหว่างช่วงเวลาทั้ง 3 ระยะ แต่ไม่สามารถระบุชี้ชัดได้ว่าความแตกต่างนั้นเกิดขึ้นที่คู่ช่วงเวลาใดบ้าง

ดังนั้น เพื่อให้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของคะแนนได้อย่างถูกต้องตามหลักสถิติ และเพื่อยืนยันว่าคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นระหว่างระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลองทันที และระยะติดตามผล 2 เดือนนั้น มีความแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Pairwise Comparisons) ภายในกลุ่มทดลอง โดยใช้วิธีการปรับแก้ระดับนัยสำคัญแบบบอนเฟรโรนี (Bonferroni adjustment) เพื่อควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 (Type I error) ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

Table 7 ผลการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างช่วงเวลา (Pairwise Comparisons with Bonferroni Correction)

ตัวแปร	กลุ่ม	คู่เปรียบเทียบ	Mean Diff (I-J)	SE	t	p (Bonf.)	Sig.
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัว	ทดลอง	ก่อน → หลัง	0.287	0.027	10.453	<.001	***
		ก่อน → ติดตามผล	0.250	0.030	8.214	<.001	***
		หลัง → ติดตามผล	-0.037	0.027	-1.351	.535	ns
	ควบคุม	ก่อน → หลัง	0.090	0.042	2.138	.101	ns
		ก่อน → ติดตามผล	0.130	0.040	3.270	.004	**
		หลัง → ติดตามผล	0.041	0.036	1.137	.771	ns
ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	ทดลอง	ก่อน → หลัง	0.286	0.033	8.774	<.001	***
		ก่อน → ติดตามผล	0.231	0.034	6.780	<.001	***
		หลัง → ติดตามผล	-0.055	0.026	-2.140	.101	ns
	ควบคุม	ก่อน → หลัง	0.034	0.052	0.645	1.000	ns
		ก่อน → ติดตามผล	0.049	0.057	0.858	1.000	ns
		หลัง → ติดตามผล	0.015	0.036	0.423	1.000	ns
พฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่	ทดลอง	ก่อน → หลัง	0.391	0.028	14.098	<.001	***
		ก่อน → ติดตามผล	0.289	0.030	9.725	<.001	***
		หลัง → ติดตามผล	-0.101	0.025	-4.099	<.001	***
	ควบคุม	ก่อน → หลัง	0.045	0.049	0.906	1.000	ns
		ก่อน → ติดตามผล	0.021	0.049	0.423	1.000	ns
		หลัง → ติดตามผล	-0.024	0.032	-0.736	1.000	ns

*** $p < .001$ | ** $p < .01$

จากตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Bonferroni correction สามารถสรุปได้ดังนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัว กลุ่มทดลองมีคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้งจากก่อนการเข้าร่วม → หลังการเข้าร่วม ($\Delta = +0.287$, $p < .001$) และก่อนการเข้าร่วม → ระยะติดตามผล ($\Delta = +0.250$, $p < .001$) ในขณะที่ช่วงหลังการเข้าร่วม → ระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน ($p = .535$) แสดงว่าคะแนนคงตัวในระยะติดตามผล

กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงในคู้อย่างมีนัยสำคัญ ($p = .101-.771$) แสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัวเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ และสามารถรักษาระดับแรงจูงใจนั้นไว้ได้อย่างคงทนเมื่อเวลาผ่านไป 2 เดือน

ทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ กลุ่มทดลองมีคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้งจากการก่อนการเข้าร่วม $\rightarrow$ หลังการเข้าร่วม ($\Delta = +0.286, p < .001$) และก่อนการเข้าร่วม $\rightarrow$ ระยะติดตามผล ($\Delta = +0.231, p < .001$) ช่วงหลังการเข้าร่วม $\rightarrow$ ระยะติดตามผลมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยแต่ไม่ถึงนัยสำคัญหลัง Bonferroni correction ($p = .101$) กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงในคูใด ($p = 1.000$ ทุกคู่) แสดงว่าทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ที่เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ นั้นมีความยั่งยืนในระยะติดตามผล 2 เดือน

พฤติกรรมในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ กลุ่มทดลองมีการเพิ่มขึ้นสูงสุดจากก่อนการเข้าร่วม $\rightarrow$ หลังการเข้าร่วม ($\Delta = +0.391, p < .001$) ซึ่งเป็นค่า effect ใหญ่ที่สุดในบรรดาทุกตัวแปรและทุกคู่ คะแนนลดลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วงหลังการเข้าร่วม $\rightarrow$ ระยะติดตามผล ($\Delta = -0.101, p < .001$) แต่ยังคงสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ ($\Delta = +0.289, p < .001$) กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงในคูใด ($p = 1.000$ ทุกคู่) สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ที่ได้รับการบ่มเพาะสามารถคงอยู่ได้ในระยะติดตามผล 2 เดือน

2.4 ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมโครงการบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะเพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมพลังครอบครัววิถีใหม่พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน 3 ประเด็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยเดิมคือ พบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ แต่มีรายละเอียดและบริบทของคำพูดที่สะท้อนความลึกซึ้งของการเปลี่ยนแปลงในบริบทใหม่ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การเปลี่ยนแปลงด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สังเกตการณ์” สู่ “ผู้สานสัมพันธ์ในครอบครัว” เยาวชนมีการเปลี่ยนมุมมองต่อบทบาทของตนเองในครอบครัวอย่างสิ้นเชิง จากเดิมที่มักเพิกเฉยหรือมองว่าปัญหาครอบครัวเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ที่ตนไม่ควรยุ่งเกี่ยว กลายมาเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจในการริเริ่มเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดี และกล้าที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง โดยใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้มาเป็นเครื่องมือ เช่น นักเรียนสะท้อนว่า เดิมทีเมื่อพ่อแม่ทะเลาะกัน มักเลือกที่จะหนีเข้าห้องหรือปล่อยผ่าน แต่หลังการอบรมเกิดความตระหนักว่าตนเองมีศักยภาพที่จะช่วยลดความรุนแรงได้ ดังตัวอย่าง

“จากที่เมื่อก่อนเป็นคนใช้เวลาครอบครัวมีปัญหา ไม่ค่อยกล้าเข้าไปยุ่ง รู้สึกว่าเขาน่าจะเป็นผู้ใหญ่และน่าจะแก้ปัญหาตัวเองได้... เดียวนี้ไม่ได้รู้สึกว่ามันจะไม่ดี ฝ่ายโน้นโดนก็ไม่ดี ฝ่ายนี้โดนก็อารมณ์ไม่ดี... ผมก็เข้าไปห้ามแม่ครับ แม่พอก่อนไม่ต้องแล้ว... พอผมลองไปพูดแม่ใจเย็นขึ้นมากเลยครับ” สอดคล้องกับ นักเรียนอีกหนึ่งคนที่เปลี่ยนจากการเพิกเฉยมาเป็นการสร้างความเข้าใจ

“คือก่อนที่หนูจะไปอบรม หนูเป็นคนไม่ค่อยจะเฉยๆ แบบไม่ค่อยสนใจคนในบ้านเท่าไร... ถือคิดว่าต่างคนต่างอยู่ก็ได้... แต่หลังจากที่ไปอบรมหนูก็เลยรู้สึกว่าหนูก็ลองมองในมุมเขาดู... ปกติเวลาคนในบ้านทะเลาะกันหนูก็ไม่ไปยุ่ง หนูก็ไปบอกให้เขาคุยกันดี ๆ แบบที่กับน้องทะเลาะกันอยู่จ๊ะ ก็แบบไปบอกว่า อย่าไปต่อกันคุยกันดี ๆ”

รวมถึงการริเริ่มสร้างบรรยากาศเชิงบวก นักเรียนตระหนักว่าตนเองสามารถเป็นผู้สร้าง “สีสัน” และความผ่อนคลายในบ้านได้ แทนที่จะรอรับความสุขจากพ่อแม่เพียงฝ่ายเดียว ดังตัวอย่าง

"หลังจากที่ได้ร่วมกิจกรรมก็ทำให้แสดงทักษะการพูดคุยได้มากขึ้นค่ะ ปกติไม่ค่อยคุยกับคนในครอบครัว ก็เลยทำให้ครอบครัวตึง ๆ ค่ะ แต่พอเราได้ทักษะจากที่ไปแล้ว แล้วเราเป็นคนพูดมากขึ้น ทำให้ครอบครัวมีสีสันมากขึ้น ไม่ต้องเคร่งเครียด... กลับปรับเป็นว่าเราก็น่าไปถามเขา ไปคุยเล่นกับเขาให้เขาคลายเครียด"

ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ คือ เกิดความเห็นอกเห็นใจ และมองข้ามพฤติกรรมลบไปสู่เจตนาที่ดี ประเด็นที่โดดเด่นมากจากการสนทนากลุ่มครั้งนี้ คือการที่นักเรียนสามารถ "ถอดรหัส" พฤติกรรมที่น่ารำคาญ (เช่น การบ่น การดุด่า การข่มขู่) ของผู้ปกครอง ให้กลายเป็น "ความรักและความห่วงใย" ได้ ผ่านชุดความคิดว่า "พ่อแม่ก็เป็นพ่อแม่ครั้งแรก" และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งนำไปสู่การลดอคติและทิฐิในใจ โดยเข้าใจในความเป็นมนุษย์ของพ่อแม่ นักเรียนเริ่มมองเห็นข้อจำกัดของพ่อแม่และให้อภัยในข้อผิดพลาด ดังตัวอย่าง

"ในกิจกรรม ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นพ่อแม่ครับ คือได้เป็นสถานะพ่อครั้งแรก... ทำให้เข้าใจว่า สถานะนี้อาจจะมีการผิดพลาดไปบ้าง... ก็รู้สึกเสียใจนิดนึงครับที่แบบว่าเคยรู้สึกว่า พ่อทำไมเป็นอย่างงั้นๆ ทำไมไม่เข้าใจเราบ้างเลย... ก็ทำให้รู้ว่า พ่อก็ไม่อยากจะรู้จริง ๆ นั่นแหละครับ เพราะพ่อก็เป็นพ่อครั้งแรกจริง ๆ" เช่นเดียวกับ นักเรียนอีกคนที่สะท้อนว่า

"คือหนูก็เข้าใจมากขึ้นว่า จริง ๆ ท่านก็คือคนคนหนึ่งเหมือนกัน คือการที่เราไปตั้งความหวัง แล้วก็คิดว่าเราต้องได้ในสิ่งที่เราต้องการมากขนาดนั้น มันก็ไม่ได้ค่ะ... เวลาที่ไม่ได้อะไร หรือว่าเวลาที่ท่านไม่ว่าง ก็เลยเข้าใจท่านมากขึ้น"

รวมไปถึงการเปลี่ยนมุมมองต่อ "การบ่น" เป็น "ความห่วงใย" ทัศนคตินี้ช่วยลดความขัดแย้งในใจของเด็กได้ทันที ดังตัวอย่างที่สะท้อนว่า

"เมื่อก่อนหนูจะเป็นพวกเด็กนิสสัยเสีย หนูจะไม่ค่อยฟังมีปัญหอะไรก็จะเดินเข้าห้องไปเลย... แต่พอเราไปอบรมเรา ก็รู้ว่า จริงๆเขาเป็นห่วงเรานะ แต่แค่วิธีการแสดงความเป็นห่วงของเขา... ถ้าในสมัยเขาก็จะชอบบ่น ชอบว่า ด่าอย่างนี้ คนแก่เขาก็ปากแข็งใช่ไหมคะ... พอเราอบรมมาเราก็น่าเข้าใจเขามากขึ้นว่าเขาต้องการจะสื่ออะไรกับเรา"

ประเด็นที่ 3 การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ โดยการประยุกต์ใช้ทักษะการสื่อสารและการจัดการอารมณ์ในสถานการณ์จริง ผลการวิจัยเชิงคุณภาพแสดงว่า ชุดทักษะที่ได้รับจากการอบรม โดยเฉพาะเทคนิคแซนวิช (การชม-ร้องขอ-ชม) I-Message และการควบคุมอารมณ์ (Emotional Regulation) ถูกนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดผลลัพธ์ทันที คือ การหยุดวงจรความรุนแรงและการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง โดยการใช้เทคนิคการสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้ง เยาวชนเลือกใช้คำพูดที่นุ่มนวลขึ้นเพื่อลดแรงปะทะ ดังตัวอย่างนักเรียนที่เล่าถึงการนำเทคนิคไปใช้กับแม่ที่อารมณ์ร้อน

"หนูก็เลยกลับบ้านไปแล้วก็ไปคุยกับแม่ดี ๆ รอบแรกก็ชมแม่ก่อน แต่ว่าหนูก็บอกว่า ตอนที่แม่โกรธหนู แม่ชอบพูดแรง ๆ ใส่หนู หนูก็บอกว่าแม่ตอนเวลาโกรธ อย่างขึ้นเสียง... พอหนูได้บอกแม่ แม่ก็โอเค หลังจากนั้นเวลาทะเลาะกันแม่ก็พยายามที่จะไม่พูดรุนแรงค่ะ" และ นักเรียนอีกคนที่เปลี่ยนจากการเถียงเป็นการโอนอ่อนผ่อนตาม

"ปกติหนูเถียงใส่เลยคะ เพราะว่าหนูก็ไม่ยอมเหมือนกัน... แต่ว่าหลังจากที่เรียนมาเนี่ย หนูก็พยายามพูดกับเค้าดี ๆ ค่ะ... ปกติหนูก็แบบพูดเหวี่ยงใส่อย่างเจี๊ยบค่ะ แต่ว่าตอนนี้หนูก็ จำ ได้ว่าท่านจำ... เค้าก็อารมณ์เย็นลงค่ะ เค้าก็ไม่ด่าหนูต่อแล้วค่ะ" นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงรุก เพื่อลดเงื่อนไขความขัดแย้ง นอกจากการพูด การกระทำก็เปลี่ยนไปเพื่อแสดงความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นวิธีป้องกันปัญหาที่ต้นเหตุ ดังตัวอย่าง

"ปกติผมจะไม่ค่อยมีเวลาให้อาหารแมว... ซึ่งผมก็โดนแม่ดุตลอดเลย... ผมก็เลยปรับปรุงตัวโดยการไปให้ข้าวแมว... พอแม่กลับมา ผมก็เลยบอกแม่ว่า แม่ไม่ต้องลงไปทำอาหารแมวนะ... แม่ก็ชมผมว่าเก่งมากเลย"

จากการวิเคราะห์คำพูดของนักเรียนมัธยมในกลุ่มสนทนาเฉพาะ แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไม่เพียงแต่ให้ความรู้ แต่ได้ปลูกฝังทักษะชีวิตที่ทำให้เยาวชนเปลี่ยนสถานะจาก "ผู้รับผลกระทบ" มาเป็น "ผู้เปลี่ยนแปลง" ในครอบครัว โดยเริ่มจากการเปลี่ยนทัศนคติที่เข้าใจธรรมชาติของคนในครอบครัว นำไปสู่การเปลี่ยนการสื่อสารและการกระทำเชิงบวก และส่งผลให้เกิดบรรยากาศครอบครัวที่อบอุ่นและลดความรุนแรงลงได้

อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การสร้างและพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน จากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาแกนนำเยาวชนจำนวน 43 คน ประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนา พบว่าแกนนำเยาวชนมีคะแนนเพิ่มขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ($t = 7.03$) รองลงมาคือ พฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ($t = 5.49$) และ ทักษะคิดทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ($t = 5.15$) ตามลำดับ ความสำเร็จดังกล่าวสามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพที่เป็นระบบ 3 ระยะ ดังนี้

1. ในระยะการบ่มเพาะจิตลักษณะและทักษะ การที่แกนนำเยาวชนมีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่เพิ่มขึ้นสูงสุด เป็นผลมาจากการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ ในฐานผู้เรียนรู้ (10 ชั่วโมง) ที่เน้นกระบวนการจิตวิทยาเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1961) ที่ระบุว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่คือความปรารถนาที่จะทำให้สำเร็จตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งในที่นี้คือความมุ่งมั่นของแกนนำที่จะผันตัวจากผู้รับมาเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังบูรณาการแนวคิด Satir Model ซึ่งตามที่ Banman and Banmen (1999) ได้อธิบายไว้ว่าสามารถช่วยปรับมุมมองให้แกนนำเข้าใจและเห็นอกเห็นใจพ่อแม่ในฐานมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งในใจและสร้างเจตคติที่ดีต่อครอบครัว ร่วมกับแนวคิด CBT (Cognitive Behavioral Therapy) ที่ Thompson (2003) เสนอไว้ว่าช่วยให้แกนนำฝึกตระหนักรู้และรู้เท่าทันความคิดของตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการปรับเปลี่ยนอารมณ์และพฤติกรรม

2. ระยะการฝึกอบรมทักษะการเป็นวิทยากรกลุ่ม พัฒนาการด้านพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่และการเป็นวิทยากร เป็นผลจากการฝึกอบรมเข้มข้นในหลักสูตรผู้นำพลังครอบครัว (12 ชั่วโมง) ซึ่งจากการประเมินด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่มเฉพาะ พบว่าแกนนำเยาวชนมีทักษะการสื่อสารและสามารถจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวสะท้อนการเรียนรู้ที่ว่า "การได้ฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในห้องเรียน ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างการสื่อสารแบบเดิมกับการสื่อสารเชิงบวก และทำให้มั่นใจว่าเราสามารถนำไปใช้ได้จริง" กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) โดยเน้นทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การอำนวยความสะดวก (Facilitation Skills) และการใช้เทคนิค I-Message หรือ Sandwich Technique ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนจาก "ผู้มีความรู้" มาเป็น "ผู้ปฏิบัติได้จริง"

3. ระยะการทดลองปฏิบัติจริงภายใต้การนิเทศ ความยั่งยืนและความมั่นใจของแกนนำเยาวชน เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ตามแนวคิดของ Kolb (2005) และ Craig (1987) โดยการให้แกนนำได้ลงมือจัดกิจกรรมกับกลุ่มนักเรียนนาร่อง กระบวนการนี้ดำเนินงานภายใต้ระบบพี่เลี้ยงที่คอยให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งการมีระบบพี่เลี้ยงและการทำงานเป็นทีมนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญช่วยเสริมแรงทางบวก ตามแนวคิดของ Wood (2003) ทำให้แกนนำเยาวชนสามารถก้าวข้ามอุปสรรคและพัฒนาตนเองจนเป็นวิทยากรที่มีประสิทธิภาพได้

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรมบ่มเพาะฯ ผู้วิจัยได้แบ่งการตรวจสอบออกเป็น 2 ส่วนตามกระบวนการวิจัย คือ การตรวจสอบประสิทธิภาพกับการทดลองกลุ่มนาร่อง และการตรวจสอบประสิทธิผลกับการทดลองกลุ่มจริง

ประสิทธิภาพของโปรแกรมบ่มเพาะฯ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือเมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนนาร่อง จำนวน 60 คน โดยพบว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นนาร่องมีคะแนนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ในทุกด้าน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการแนวคิด Satir Model และ CBT มีประสิทธิภาพในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในจิตใจและพฤติกรรมภายนอก สอดคล้องกับงานของ Keatphitak (2011) ที่ระบุว่าความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมมีความเกี่ยวพันกัน

ประสิทธิผลของโปรแกรมบ่มเพาะฯ (Effectiveness) หมายถึง ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นเมื่อกำหนดนำเยาวชนนำโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไปจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มเป้าหมายจริงจำนวน 400 คน ผลการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA) พบอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาและกลุ่มการทดลอง (Time x Group Interaction) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ในทุกตัวแปร และเมื่อทดสอบความคงทนของผลลัพธ์ด้วยการเปรียบเทียบรายคู่ (Pairwise Comparison) พบผลการอภิปรายในรายด้านดังนี้

ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ผลการวิเคราะห์พบอิทธิพลปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ($F = 8.397, p < .001$) โดยกลุ่มทดลองมีแรงจูงใจสูงกว่ากลุ่มควบคุม ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้สังเกตการณ์มาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhanthumnavin (2004) ที่พบว่า ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่สูงจะหาทางแก้ไขปัญหาแทนการปล่อยให้ความเวลาผ่านไป

ด้านทัศนคติทางบวกในการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ผลการวิเคราะห์พบอิทธิพลปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ($F = 10.023, p < .001$) ผู้เรียนเปลี่ยนมุมมองจากลบเป็นบวก เช่น มองความขัดแย้งเป็นโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongsuwan et al. (2012) ที่พบว่าโปรแกรมบ่มเพาะฯ ปกป้องความรุนแรงช่วยเสริมสร้างทัศนคติทางบวกและลดการใช้ความรุนแรงลงได้

ด้านพฤติกรรมการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ ผลการวิเคราะห์พบอิทธิพลปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ($F = 24.190, p < .001$) มีการนำทักษะการสื่อสาร เช่น Sandwich Technique และ I-Message ไปใช้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Upamairat et al. (2019) ที่พบว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมบ่มเพาะฯ กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

ความคงทนของผลลัพธ์ จากผลการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ (Pairwise Comparison) ในระยะติดตามผล 2 เดือน พบว่าคะแนนเฉลี่ยในระยะหลังการทดลองทันทีและระยะติดตามผลไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (หรือลดลงเพียงเล็กน้อยแต่ยังคงสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ) ซึ่งเป็นการยืนยันตามหลักสถิติว่าโปรแกรมบ่มเพาะฯ มีความคงทนของผลลัพธ์ การที่ผลการพัฒนายังคงอยู่ในระยะติดตามผล 2 เดือน เกิดจากการที่ผู้เรียนได้เห็นผลลัพธ์เชิงบวกจากการเปลี่ยนแปลงของตนเอง จึงเกิดแรงจูงใจในการรักษาพฤติกรรมนั้นไว้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมบ่มเพาะจิตลักษณะให้แก่นักเรียนผ่านกลไกแกนนำเยาวชน
2. นำโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (เช่น กิจกรรมแนะแนว ลูกเสือ)
3. ควรจัดทำคู่มือและสื่อการสอนที่หลากหลายโดยเฉพาะในรูปแบบสื่อดิจิทัล จากผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) ที่ค้นพบว่า กลุ่มแกนนำเยาวชนและนักเรียนมัธยมมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีและต้องการช่องทางการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้รวดเร็ว จึงควรจัดทำแอปพลิเคชันติดตามพฤติกรรม หรือคลิปวิดีโอสั้นประกอบการจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการทำงานของแกนนำเยาวชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของวัยรุ่นยุคใหม่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการถ่ายทอดโปรแกรมบ่มเพาะฯ ผ่านช่องทางที่แตกต่างกันระหว่างการอบรมแบบเผชิญหน้ากับการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่น ระบบ e-learning หรือสื่อมัลติมีเดีย เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด ควบคู่ไปกับการวิจัยและพัฒนาพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนทางดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันติดตามพฤติกรรม ระบบแชทบอทให้คำปรึกษา หรือการใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง เพื่อช่วยฝึกทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนยุคใหม่ได้ดียิ่งขึ้น

2. มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้และการขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมมิติที่หลากหลายยิ่งขึ้น โดยนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังครอบครัววิถีใหม่ไปบูรณาการร่วมกับทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมศาสตร์อื่น ๆ อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ทฤษฎีพัฒนาการตลอดช่วงชีวิต หรือทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชิงลึกที่สามารถอธิบายการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและครอบครัวได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น และขยายการศึกษาไปสู่การพัฒนาแกนนำเยาวชนในบริบททางสังคมอื่นที่สำคัญ เช่น การส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมือง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การป้องกันยาเสพติด และการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อประยุกต์ใช้กระบวนการบ่มเพาะจิตลักษณะให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง

3. ควรมีการวิจัยระยะยาว (Longitudinal Study) ที่ติดตามผลต่อเนื่อง 6-12 เดือน เพื่อประเมินความคงทนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมถึงการสังเคราะห์บทเรียนจากการนำโปรแกรมบ่มเพาะฯ ไปใช้จริง เพื่อถอดบทเรียนเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) หรือข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายนักวิจัยและนักพัฒนาเยาวชนทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขับเคลื่อนนวัตกรรมทางสังคมร่วมกันต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย การพัฒนาต่อยอดกระบวนการบ่มเพาะจิตลักษณะเพื่อสร้างแกนนำเยาวชนในการเสริมสร้างพฤติกรรมครอบครัววิถีใหม่ ซึ่งได้รับงบประมาณจาก สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ระยะเวลาทำวิจัยตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม 2567-19 มิถุนายน 2568

References

- Banman, J., & Banmen, M. K. (1999). *Satir's systematic (brief) therapy: An advanced intensive residential training program*. Canada: Satir Institute of the Pacific.
- Bhanthumnavin, D., & Bhanthumnavin, D. (2004). Leadership effectiveness in Thailand. In D. Tjosvold & K. Leung (ed.), *Leading in High Growth Asia: Managing Relationship for Teamwork and Change* (pp. 165-194). Toh Tuck Link: World Scientific.
- Chotratanakamol, K., Uansa-ard, S., Longthong, N., & Yaemyuean, A. (2024). The effect of psychological training on strengthening family behavioral empowerment: A path analysis approach. *Thammasat Review*, 27(1), 126–152.
- Craig, R. (1987). *Training and development handbook a guide to human resource* (3rd ed.). New York: Mc Gray-Hill Companies.
- Endler, N. S., & Magnusson, D. (1977). The interaction model of anxiety: An empirical test in an examination situation. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 9(2), 101–107.
- Government Gazette. (2018). *National Strategy (2018-2037)*. Retrieved from http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF [in Thai]
- Keatphitak, P. (2011). *Theories and practices in family counseling*. Sukhothai: Sukhothai Thammathirat Open University Press. [in Thai]

- Kolb, D. A. (2005). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Kongsuwan, V., Suttharangsee, W., Isaramalai, S., & Weiss, S. J. (2012). The development and effectiveness of a violence prevention program for Thai high school adolescents. *The Pacific Rim International Journal of Nursing Research*, 16(3), 236–249.
- Longthong, N., Uansa-ard, S., Chotratanakamol, K., & Yaemyuean, A. (2025). Development and effectiveness evaluation of an integrated psychological character and skills cultivation program for strengthening new normal family empowerment in Thai youth. *Thai Journal of Psychology*, 23(2), 114-135. [in Thai]
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. Princeton, NJ: Van Nostrand.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *The thirteenth national economic and social development plan (2023-2027)*. Bangkok: Office of the Prime Minister. [in Thai]
- Thompson, R. A. (2003). *Counseling techniques: Improving relationships with others, ourselves, our families and our environment* (2nd ed.). New York: Brunner-Routledge.
- Uansa-ard, S., Yaemyuean, A., Chotratanakamol, K., & Longthong, N. (2024). *The development of raising psychological training for strengthening behavioral empowerment of new normal family* (Research report). Bangkok: National Research Council of Thailand. [in Thai]
- Upamairat, T., Kongsuwan, W., & Suttharangsee, W. (2019). The effect of a self-regulation program on attitude toward violence and self-behaviors of adolescent students. *The Journal of Psychiatric Nursing and Mental Health*, 33(2), 13–28. [in Thai]
- Wood, J. T. (2003). *Communication mosaics: An introduction to the field of communication* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth